

Оксана Матвійчук,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8555-3645
e-mail: osvita-teka@ukr.net

Наталія Петрошук,

кандидат педагогічних наук, доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0906-0603
e-mail: n.petroshchuk@kubg.edu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОМАШНЬОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Анотація. Висвітлено актуальні питання і тенденції розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти. Встановлено, що в сучасних українських реаліях відбувається досить швидкий процес утвердження форми домашнього навчання на законодавчому рівні та суспільному сприйнятті. Зроблено аналіз літератури з даної проблеми, виокремлено дослідження (М. Денисенко, Ю. Петрушко, Ж. Вихристенко, С. Семіног, Л. Рубан, І. Мицишин, С. Шумаєва, А. Лещенко, Ю. Дмитрів, Г. Сакарська), зазначено значний інтерес засобів масової комунікації до даної теми. У статті зроблено акцент на питаннях науково-методичного забезпечення цифровізації освіти, підкреслено роль науковців НАПН у дослідженні цієї теми. З'ясовано переваги та недоліки домашнього навчання. Проведено дослідження про ставлення до домашнього навчання батьків і педагогів. Продемонстровано можливості домашнього навчання з урахуванням цифровізації освіти. Виокремлено вплив цифрової трансформації освіти на персоналізацію навчання й розширення освітніх можливостей. Накреслено перспективні шляхи розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти.

Ключові слова: домашнє навчання, хоумскулінг, цифровізація освіти, батьки, педагоги.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Функціонування системи шкільної освіти в умовах цифровізації характеризується

інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Багато десятиліть саме школа як навчальний заклад, призначений забезпечувати навчальний простір і середовище для навчання учнів під керівництвом вчителів, була найпридатнішою і затребуванішою для учнів та їхніх батьків. Усі роки в системі шкільної освіти триває пошук форм та методів навчання, адаптації під виклики розвитку суспільства та потреб дітей. Проте в останні роки багато сімей обирають замість школи домашнє навчання (хоумскулінг). Це світова тенденція, яка в Україні з'явилася під час пандемії коронавірусу, а утвердилася через війну. В умовах воєнного стану чимало дітей не мають можливості відвідувати навчальний заклад. Більшість батьків хочуть, щоб їхні діти навчались в безпеці, відповідно до індивідуального розвитку та здібностей, тому віддають перевагу домашній освіті, а не звичайній школі. Домашнє навчання задовольняє вимоги сучасного попиту на освітні послуги завдяки дистанційному характеру, мобільності, формуванню індивідуальної освітньої траєкторії. У сучасному соціумі домашнє навчання все поширеніше, що потребує комплексного дослідження цієї моделі освіти, удосконалення педагогічної майстерності вчителів та батьків з урахуванням потреб альтернативних форм навчання. Комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, підвищення рівня цифрової компетентності учнів, педагогів і батьків, лише актуалізує тенденції розвитку домашнього навчання в Україні. До основних напрямів цифровізації освітнього процесу належать: використання доповненої, віртуальної і змішаної реальності, хмарних технологій, мобільних та інтернет-технологій, дистанційної освіти, масових відкритих онлайн курсів, гейміфікація освітнього процесу, розвиток цифрових бібліотек, що також значно розширює можливості домашнього навчання в Україні.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Тему домашнього

навчання висвітлено в наукових вітчизняних дослідженнях. В історичному контексті це дослідження М. Денисенко (2009) «Теорія і практика домашньої освіти в Україні у першій половині XIX століття»; Ю. Петрушко (2021) «Нормативно-правове забезпечення вітчизняної домашньої освіти у другій половині XIX ст. (на основі аналізу «Положення про домашніх наставників і вчителів» 1834 р.). Автори роблять висновок про перспективність вивчення питання домашнього виховання і навчання задля можливості використання найефективніших практик в сучасних умовах. Здобутки та перспективи впровадження програми дослідно-експериментальної роботи щодо впровадження домашньої (сімейної) освіти як альтернативної форми загальної середньої освіти висвітлено у статті Ж. Вихристенко (2012). Батьки прагнуть не нашкодити своїй дитині. Тому рішення, який вид навчання вибрати для своєї дитини, залежить від того, які переваги або недоліки батьки бачать у тій чи іншій формі навчання, якої думки про це сама дитина. Певні обмеження щодо повноцінної реалізації й адаптації дитини в соціумі в системі домашнього навчання з позиції правового захисту розглядає С. Семіног (2020). Серед педагогів, які досліджують питання функціонування домашнього навчання за кордоном варто відзначити: І. Мицишин (2023), яка проаналізувала домашню освіту в Польщі, мотивуючи це потребою такого наукового аналізу з перспективою подальшої імплементації цінних надбань в освітню практику України, оскільки зацікавлення цією формою навчання з різних причин стрімко зростає; Л. Рубан, яка пише про зміст домашнього навчання, його переваги за певних обставин та поширення в країнах Європи за ідеями американського педагога Джона Холта (Рубан, 2014), погляд С. Шумаєвої (2013) на навчання вдома як альтернативу формальній шкільній освіті у світовому вимірі. Автори висновують, що домашнє навчання у більшості країн світу – це складник системи неперервної освіти, яка набуває статусу загальноосвітньої, допрофесійної, неформальної, індивідуалізованої

підготовки дітей та молоді. Така неформальна освіта є джерелом і стимулом професійно-педагогічної самоосвіти для батьків, які прагнуть самостійно забезпечити пізнавальні потреби своїх дітей. Дослідниця А. Лещенко характеризує домашню освіту як форму освітньої підготовки в умовах сім'ї. Автор зазначає, що домашню освіту пропагували у середовищі української інтелігенції, такі традиції схвалювали, зокрема, Г. Сковорода, М. Драгоманов, І. Франко, Олена Пчілка (Лещенко, 2006). Ю. Дмитрів (2022) досліджує історичні та соціокультурні передумови розвитку домашньої освіти в США. Гердана Сакарська (2022), болгарська дослідниця також висвітлила питання порівняльного аналізу розвитку домашнього навчання в Болгарії та інших закордонних країнах.

Питання науково-методичного забезпечення цифровізації освіти України ґрунтовно подали у доповіді загальним зборам НАПН України науковці В. Кремень, В. Биков, О. Ляшенко, О. Топузов, О. Пінчук, Ю. Мальований, С. Литвинова, В. Луговий (Кремень, 2022). Вчені зробили висновок про істотне значення цифрової трансформації вітчизняної освіти для забезпечення її нової якості, відповідності вимогам сьогодення. Цифрову трансформацію середньої освіти – спільні стратегічні вектори США та країн ЄС досліджує О. Шпарик (2022). Автор, пише про значний вплив цифрової трансформації освіти на персоналізацію навчання й розширення освітніх можливостей. Над темою прикладного наукового дослідження: «Освітнянські бібліотеки як суб'єкт проектування освітнього середовища в умовах цифровізації» працюють наукові співробітники ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, зокрема в контексті аналізу та створення власних інформаційних ресурсів на допомогу здобувачам освіти, зокрема і домашнього навчання. Проте комплексного дослідження стану домашнього навчання в Україні з урахуванням тенденцій цифровізації освіти не здійснювалося. Натомість варто відзначити чимало публікацій у ЗМІ: журналістські репортажі, інтерв'ю та інтернет-статті, де домашньому навчанню приділено значну увагу. Тільки за останні роки з'явилось понад

100 публікацій, присвячених темі хоумскулінгу, це зокрема такі: як відбувається домашнє навчання в Україні, переваги та недоліки домашнього навчання, інструкція як перевести дитину на домашнє навчання тощо: покрокова інструкція (Як перейти на сімейну форму навчання: покрокова інструкція, 2022).

Мета та завдання статті. Визначити та проаналізувати актуальні питання і тенденції розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти.

Завдання статті: Проаналізувати літературу на цю тему; охарактеризувати результати опитування батьків та педагогів про ставлення до домашнього навчання; продемонструвати можливості домашнього навчання з урахуванням підходів цифровізації освіти; накреслити перспективні шляхи розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доступ до якісної освіти в умовах війни – пріоритет для держави. Для того, щоб зменшити негативні наслідки війни на освіту дітей, необхідні зусилля для гарантування безпеки та стабільності в освітній системі, а також розширення доступу до ресурсів та підтримки дітей та їхніх сімей. Тому домашнє навчання як альтернативна форма загальної середньої освіти викликає неабиякий інтерес. В Україні досить швидко процес розвивається – від поодиноких випадків до поширення всією країною. Законодавче закріплення явища домашнього навчання задокументовано у низці документів. Відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту» загальну середню освіту можна організувати за такими формами: інституційна (очна: денна, вечірня); заочна (дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна, вона ж домашня, педагогічний патронаж). Сімейна (домашня) форма освіти – спосіб організації освітнього процесу батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти.

Відповідають за здобуття дітьми освіти на рівні не нижче держстандартів батьки. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюються відповідно до законодавства (Закон України «Про освіту», 2017). За сімейної форми оцінювання відбувається щосеместрово (раз на пів року) або частіше за бажанням батьків. У другому випадку це формувальне оцінювання – тобто без оцінок, проте з розгорнутим зворотним зв'язком про сильні та слабкі сторони дитини. Для неї складають індивідуальний навчальний план, тож у ньому можна передбачити консультації вчителів. Школа сприяє організації процесу навчання. Учні на сімейній формі навчання можуть отримувати шкільні підручники, доступ до електронних бібліотек. На загальних підставах учні, які навчаються вдома, можуть брати участь в олімпіадах, турнірах, конкурсах та інших змаганнях. На рівні з іншими учнями вони мають право на відзначення успіхів у навчанні. Їх можуть нагороджувати похвальними листами та грамотами, а також шкільними медалями. Стаття 4 Закону «Про повну загальну середню освіту», також зазначає, що повну загальну середню освіту можливо за очною (денною), дистанційною, мережевою, екстернатною, сімейною (домашньою) формами чи формою педагогічного патронажу, а також за очною (вечірньою), заочною формами (на рівнях базової та профільної середньої освіти) (Закон «Про повну загальну середню освіту», 2020).

Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, що затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 № 8 прописує, що зарахування до закладу освіти на індивідуальну форму здобуття освіти проводиться зазвичай до початку навчального року (Положення про індивідуальну форму..., 2016). Батьки мають право навчати дитину не лише самостійно, а з залученням сторонніх осіб. Так відповідно до Положення, батьки, інші законні представники здобувачів освіти мають право на договірних засадах залучати до

організації здобуття освіти за сімейною (домашньою) формою інших суб'єктів освітньої діяльності, серед них і суб'єктів, які забезпечують здобуття неформальної освіти. Питання індивідуальної освітньої траєкторії учня реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, що його розробляють педагогічні працівники разом з учнем та/або його батьками, схвалює педагогічна рада, а затверджує керівник закладу освіти та підписують батьки. Це передбачено пунктом 2 статті 14 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (Закон «Про повну загальну середню освіту», 2020).

Індивідуальний навчальний план має забезпечувати виконання освітньої програми закладу освіти та передбачати участь учня у контрольних заходах, а також у разі необхідності враховує особливі освітні потреби учня, визначені за результатами комплексної психолого-педагогічної оцінки його розвитку. Індивідуальний навчальний план може зафіксувати відмінні від визначених освітньою програмою закладу освіти послідовність, форму і темп засвоєння учнем освітніх компонентів.

На державному рівні нормативні документи надають право учням і батькам на освіту відповідно до індивідуальних особливостей та здібностей кожного, створення особистісно-орієнтованого педагогічного процесу для всебічного розвитку дитини.

Закордонні дослідники, зокрема Кен Робінсон (2016), серед причин зростання популярності домашнього навчання відзначають, що «сучасна система освіти, якою зараз користуються на нашій планеті, була створена для іншої епохи, для дітей, які жили в умовах промислової революції, і багато хто забуває, що мета її: виплекати велику кількість інтелектуалів, аби підняти економіку».

В сучасних українських реаліях основною складником домашньої освіти є безпечні умови для навчання дитини.

Цифрова трансформація освіти сприяє якісним змінам в системі

домашньої освіти: доступ до електронних підручників, електронної бібліотеки, матеріалів ютуб каналу, спілкування батьків дітей, які навчаються на домашньому навчанні в соціальних мережах групах вайбер, телеграм дозволяють обмінюватися досвідом, шукати необхідні матеріали та інформацію. Майже всі учні, які навчаються вдома мають доступ до віртуального освітнього простору. З розвитком та доступністю технологій, домашнє навчання стає все популярнішим, цікавішим і змістовнішим.

У термінологічному аспекті використовується досить широкий перелік понять, які застосовують до домашнього навчання: домашня освіта – форма освітньої підготовки в умовах сім'ї (Домашня освіта, 2008); сімейна (домашня) форма здобуття освіти – це спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками (Папірник, 2018); хоумскул, (від англійського home – дім, school – школа), що перекладається, як домашнє навчання. Відповідно, учнів, що навчаються вдома називають хоумскулери (Ахновська, 2018; Сімейна форма навчання, 2022).

Домашнє навчання, як форма практичної реалізації базового права людини на освіту, гарантована всім громадянам України, за їхнім особистим рішенням, без обмежень за рівнем освіти, віковими, гендерними, релігійними, расовими чи іншими ознаками. Дослідники домашнього навчання, як правило, виділяють його **переваги**:

- батьки мають нагоду реалізувати своє право на збереження сімейних переконань, поглядів і сімейного виховання, оскільки в умовах домашнього навчання забезпечується індивідуальний підхід до дитини;
- навчання організуються за оптимальним графіком з урахуванням здібностей дитини, її можливостей, побажань;
- є можливість організувати навчання дитини відповідно до власної, оптимальної для неї навчальної траєкторії;
- вільний вибір вчителів та оточення дитини в умовах домашнього

навчання унеможлиблюють конфлікти з вчителями та дітьми, які можуть виникати у школі;

- діти менше хворіють;
- відповідають за дитину та реалізацію її базового права на освіту батьки;

та **недоліки домашнього навчання:**

- батьки не завжди можуть ефективно забезпечити організацію всебічного розвитку дитини та засвоєння потрібного обсягу знань на достатньому рівні;
- один із батьків обов'язково має не працювати, щоб допомагати дитині в навчальному процесі, або родина має запрошувати вчителів-репетиторів, які будуть супроводжувати навчання дитини;
- зниження соціалізації. Дитина не вчиться будувати взаємовідносини з іншими дітьми та вчителями, хоча спілкування з іншими дітьми можна організувати спеціально.

Сімейне навчання в Україні є можливим у будь-якому регіоні; за оцінками експертів до домашнього навчання на сучасному етапі залучено близько 2% дітей (Єльнікова, 2015).

Під час підготовки статті було проведено онлайн-опитування батьків та педагогів про їхнє ставлення до домашнього навчання, перспектив розвитку цієї моделі освіти в Україні відповідно до сучасних реалій та цифровізації освіти. Анкету було створено із використанням можливостей Google Forms з відповідними налаштуваннями конфіденційності. Всього опитано 87 респондентів. Це учасники курсів підвищення кваліфікації в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. Через питання Google Forms ми з'ясували причини вибору батьків домашнього навчання: обмеження через здоров'я дитини; незадоволення матеріально-технічною базою шкіл, програмами, які не відповідають запитам часу і не враховують індивідуальні особливості

дитини; особисті плани – спорт, перевага певним сферам навчання або ритм життя сім'ї, які важко поєднати зі шкільним навчанням.

На думку батьків до позитивних моментів домашнього навчання належать:

- безпека понад усе! Сімейне навчання може врятувати життя дитини в сучасних реаліях;
- навчання може бути більш індивідуалізованим, що дозволяє учню/учениці працювати у своєму власному темпі та на своєму рівні;
- дитина вчиться самоорганізовуватись, навчаючись у комфортній та сприятливій сімейній атмосфері, стає самостійнішою;
- сімейне навчання зміцнює стосунки між батьками та дітьми, це допомагає згуртувати родину. Але для успішного сімейного навчання необхідно також враховувати соціальний аспект. Батькам потрібно ефективно організовувати відвідування різних заходів та гуртків, які допоможуть дітям знайти друзів та налагодити соціальні контакти.

Батьки зазначають, що в умовах цифровізації освіти є доступ до необхідних електронних освітніх ресурсів та програм, які дозволяють проводити навчання самостійно.

Серед переваг домашнього навчання 49,2% батьків обрали одним із варіантів можливість дитини витратити на навчання менше часу. 53,9% – можливість індивідуального та творчого розвитку дитини. 52,9% – застрахованість дитини від агресії зі сторони вчителів чи однокласників. 49,7% – можливість дитини самостійно вирішувати, скільки часу та зусиль докладати до вивчення кожної теми та предмету. 35,1% – кращу результативність навчання. 4% батьків вважають, що домашнє навчання не має переваг. 12% батьків доповнили відповідь власними варіантами, серед яких: відносно безпечне середовище, менше страху, що дитина під час тривоги перебуває не поруч, вільне планування навантаження, можливість краще зосередитися, більше часу для батьків і дітей, процес навчання не

залежить від переїздів або подорожей, мобільний і гнучкий графік, більше часу для самовизначення та ін.

Серед недоліків домашнього навчання 49% батьків обрали одним із варіантів відсутність належного контролю за якістю навчального процесу. 55,1% – відсутність соціалізації. 50% – вважають, що дитині складно опанувати новий матеріал без допомоги вчителя. 18,9% – навчаючись вдома дитина залишається без нагляду. 10,2% – гірша результативність навчання. 6,5% батьків вважають, що домашнє навчання не має недоліків. 14% батьків доповнили відповідь власним варіантом, серед яких: необхідність у постійному контролі зі сторони хоча б одного з батьків, додаткові матеріальні витрати для сім'ї, наявності у дітей і їхніх батьків відповідальності та вміння самоорганізуватися, відсутність системи оцінювання, що давала б змогу перевірити, чи відповідає рівень знань віковій дитини й виявити прогалини у навчанні, незнанні де саме шукати корисні інформаційні матеріали та ін.

Хоумскулінг по-новому висвітлює роль вчителя в освітньому процесі дитини: педагог може працювати з дитиною дистанційно, брати участь у створенні індивідуальних планів та освітніх траєкторій, повинен встигати за життям і виявляти творчий та креативний підхід до кожного учня та процесу викладання в цілому. Серед опитаних педагогів незначний відсоток (12%) поінформовані про домашнє навчання, його форми та методи. На їхню думку основними причинами, чому батьки обирають домашнє навчання було виділено: булінг зі сторони однокласників; проблеми із засвоєнням інформації, поданої стандартними шкільними методами. Педагоги вважають, що учням важко самостійно опрацювати матеріал. Така форма навчання підходить не всім дітям, а лише тим, які мають гарно розвинені навички самодисципліни та самоконтролю. Або ж їм можуть допомагати батьки, контролюючи процес навчання; контрольні роботи учень може виконувати не самостійно, – і це неможливо перевірити, тому

оцінка не буде повністю об'єктивною.

Усі опитані зауважили, що нині на ринку сімейної освіти спостерігається брак консультативного забезпечення, недосконалість методичного супроводу батьків дітей-хоумскулерів, низький рівень інформованості суспільства щодо сімейної форми здобуття освіти, тому розбудова інституційного середовища має підвищити адаптованість усіх суб'єктів сімейної освіти. В анкетуванні педагоги та батьки учнів, які навчаються вдома, висловили кілька порад, як можна зробити процес домашнього навчання більш ефективним: скласти розклад щоденних занять; разом із дитиною розбирати складні теми; кількість часу, яку дитина приділяє навчанню; періодично самотійно чи за допомогою вчителів проводити контроль засвоєних знань. Батьки та педагоги вважають за доцільне бути більше проінформованими про різне використання програмного забезпечення або застосунків, освітніх платформ, якими варто послуговуватися під час навчання, діти потребують навичок пошуку, аналізу та критичного оцінювання інформації, яку вони знаходять в інтернеті.

Після аналізу результатів анкетування ми провели серію вебінарів для вчителів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, із запрошеними експертами, з метою популяризації системи домашнього навчання та більшій поінформованості про цю освітню модель, правила переведення на домашнє навчання, його організацію у різних формах, методи оцінювання, висвітлення ролі вчителя як коуча, тьютора, інформаційній та медіаграмотності, інтернет-безпеці. Звернення під час вебінарів до досвіду закордонних країн щодо функціонування домашнього навчання дозволило виокремити актуальні питання і тенденції розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти, формуванню позитивного ставлення до домашнього навчання як повноцінної форми здобуття освіти.

Висновки. Домашнє навчання в Україні проходить етап становлення як альтернатива класичній шкільній освіті. Аналіз останніх досліджень і

публікацій, де започатковано розв'язання означеної проблеми, засвідчив, що увага дослідників щодо цієї тематики останнім часом зростає. Проте розвиток та становлення домашнього навчання, його проблеми та виклики як окрема науково-педагогічна тема комплексно й системно не вивчалась. Певною мірою в різних аспектах її досліджували сучасні українські вчені, але аналіз наукових праць, які безпосередньо чи опосередковано стосуються досліджуваної проблеми, та мала кількість друкованих праць (в основному наявні електронні джерела) показав, що питання домашнього навчання і тенденції його розвитку в Україні в умовах цифровізації освіти, проаналізовано недостатньо.

Законодавча база в Україні відкриває можливості для розвитку домашнього навчання.

У результаті проведеного опитування із використанням можливостей Google Forms серед вчителів та батьків були визначено переваги і недоліки домашнього навчання. До переваг належать: краща результативність навчання, більша кількість вільного часу та гнучкий, мобільний графік навчання. Як недоліки респонденти визначили відсутність контролю за навчанням, недостатню соціалізацію дитини, труднощі самостійного опанування матеріалу.

В умовах цифрового інформаційно-освітнього середовища, можливостей доступу до цифрових освітніх ресурсів така модель освіти набирає популярності. Водночас і батьки, і педагоги потребують більшої поінформованості про домашню форму навчання.

Перспективи подальших досліджень. У дослідженні було зосереджено увагу на актуальних питаннях і тенденціях розвитку домашнього навчання в Україні в умовах цифровізації освіти, поза нашою увагою залишились питання психологічного комфорту та соціалізації учнів, які навчаються вдома. Серед подальших питань, які потребують дослідження: роль освітянських бібліотек як провайдерів освітніх послуг

для різних категорій користувачів, зокрема і для учасників домашнього навчання, готовність закладів освіти допомогати та консультувати хоумскулерів та їхніх батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Денисенко, М. В. (2009). *Теорія і практика домашньої освіти в Україні у першій половині XIX століття*: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди.
- Петрушко, Ю. (2021). Нормативно-правове забезпечення вітчизняної домашньої освіти у другій половині XIX ст. (на основі аналізу «положення про домашніх наставників і вчителів» 1834 р.) *Інноватика у вихованні*, 13 (1), 253–261. <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/352>
- Вихрестенко, Ж. В. (2015). Домашня (сімейна) освіта як альтернативна форма загальної середньої освіти. *Народна освіта*, 1(25). https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2756
- Семіног, С. (2020). Реалізація права дитини на освіту в умовах карантинних обмежень. *Адміністративне право і процес*, 11, 159–165. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/28.pdf>
- Мишишин, І. (2023). Становлення і розвиток домашньої освіти в Польщі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 38. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11862>
- Рубан, Л. (2014). Домашнє навчання як альтернативна форма здобуття початкової освіти (за ідеями американського педагога Джона Холта). *Порівняльно-педагогічні студії*, 6 (20). https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2014/2014_6/22.pdf
- Шумаєва, С. (2013). *Навчання вдома як альтернатива формальній шкільній освіті: світовий вимір*. https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2011/2011_1_13.pdf
- Лещенко, А. А. (2006). *Домашнє навчання в системі професійної освіти США*: дис. ... канд. пед. наук. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України.
- Дмитрів, Ю. (2022). Історичні та соціокультурні передумови розвитку домашньої освіти в США. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 37, 74–82. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11644>
- Sakarski, G. (2022). *Overview of the Home-Schooling Phenomenon in Bulgaria*. <https://eric.ed.gov/?id=ED622700>
- Кремень, В. Г., Биков, В. Ю., Ляшенко, О. І., & Литвинова, С. Г., Луговий, В. І., Мальований, Ю. І., Пінчук, О. П., Топузов, О. М. (2022). Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. Наукова доповідь загальним зборам НАПН України. *Вісник НАПН України*, 4(2), 1–49. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/320>
- Шпарик, О. (2022). Цифрова трансформація середньої освіти: спільні стратегічні вектори США та країн ЄС. *Український педагогічний журнал*, 3, 33–43. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/609>
- Як перейти на сімейну форму навчання*: покрокова інструкція (б.д.). https://znayshov.com/News/Details/Yak_pereity_na_simeinu_formu_navchannia_pokrokov_ova_instruktsiia
- Верховна Рада України. (2017). *Про освіту*: Закон України (№ 38-39). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Верховна Рада України. (2020). *Про повну загальну середню освіту*: Закон України (№

- 31) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Верховна Рада України. (2016). *Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти* (№ 184/28314) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#Text>
- Робінсон Кен, Ароніка Лу. (2016). *Школа майбутнього*. Літопис.
- Лещенко, М. П., Лещенко, А. А. (2008). Домашня освіта. *Енциклопедія сучасної України* (<https://esu.com.ua/article-20702>)
- Папірник, І. (2018). *Хоумскулінг: як відбувається домашнє навчання в Україні*. <https://zaxid.net/projects/homeschooling/>
- Ахновська, І.О. (2018). Інституційне забезпечення розвитку сімейної освіти в Україні. *Інфраструктура ринку*, 22, 141–145. http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/22_2018_ukr/25.pdf
- Сімейна форма навчання*. (б.д.). <https://osvitoria.media/opinions/dystantsijna-simejna-chy-eksternat-yaku-formu-navchannya-obraty/>
- Єльнікова, О. (2015). *Домашнє навчання як альтернативна форма загальної середньої освіти*. <http://education-ua.org/ua/articles/361-domashnenavchannya-yak-alternativna-forma-zagalnoji-serednoji-osviti>

REFERENCES

- Denisenko, M. V. (2009). *Theory and Practice of Home Education in Ukraine in the First Half of the 19th Century*: Candidate of Pedagogical Sciences Dissertation Abstract. Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda [in Ukrainian].
- Petrushko, Y. (2021). Legal regulation of the ukrainian home education in the second half of the 19th century (based on the “home tutors and teachers regulation” (1834)). *Innovation in Education*, 13(1), 253–261. <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/352> [in Ukrainian].
- Vykhrestenko, Zh.V. (2015). Home (Family) Education as an Alternative Form of General Secondary Education. *Narodna osvita*, Electronic Scientific Professional Publication, 1(25). https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2756 [in Ukrainian].
- Seminoh, S. (2020). Implementation of the Childs Right to Education in the Conditions of Quarantine Restrictions. *Administrative Law and Process*, 11, 159–165. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/28.pdf> [in Ukrainian].
- Myshchyshyn, I. (2023). Formation and Development of Home Education in Poland. *Bulletin of Lviv University. Pedagogical Series*, 38. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11862> [in Ukrainian].
- Ruban, L. (2014). Home Education as an Alternative Form of Primary Education (Based on the Ideas of American Educator John Holt). *Comparative Pedagogical Studies*, 6(20). https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2014/2014_6/22.pdf [in Ukrainian].
- Shumaieva, S. (2013). *Home Learning as an Alternative to Formal School Education: Global Dimension*. https://library.udpu.edu.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2011/2011_1_13.pdf [in Ukrainian].
- Leshchenko, A. A. (2006). *Home Education in the System of Vocational Education in the USA*: Candidate of Pedagogical Sciences Dissertation. Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.
- Dmytriv, Y. (2022). Historical and Socio-Cultural Preconditions for the Development of Home Education in the USA. *Bulletin of Lviv University. Pedagogical Series*, 37, 74–82.

- <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/11644> [in Ukrainian].
- Sakarski, Gergana. (2022). *Overview of the Home-Schooling Phenomenon in Bulgaria*. <https://eric.ed.gov/?id=ED622700>.
- Kremen, V.G., Bykov, V.Y., Lyashenko, O.I., Litvinova, S.G., Luhovyi, V.I., Malovanyi, Y.I., Pinchuk, O.P., Topuzov, O.M. (2022). Scientific and Methodological Support for the Digitalization of Education in Ukraine: Status, Problems, Prospects. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 4(2), 1-49. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/320> [in Ukrainian].
- Shparik, O. (2022). Digital Transformation of Secondary Education: Shared Strategic Vectors of the USA and EU Countries. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 3, 33–43. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/609> [in Ukrainian].
- How to Transition to Home Learning: Step-by-Step Instructions*. https://znayshov.com/News/Details/Yak_pereity_na_simeinu_formu_navchannia_pokrok_ova_instruktsii
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *On Education: Law of Ukraine (No. 38-39)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *On Full General Secondary Education: Law of Ukraine (No. 31)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2016). *Regulation on the Individual Form of Acquiring Full General Secondary Education (No. 184/28314)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#Text>
- Robinson Ken, Aronica Lou. (2016). *The School of the Future*. Litopys.
- Leshchenko, M. P., Leshchenko, A. A. (2008). Home Education. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. <https://esu.com.ua/article-20702> [in Ukrainian].
- Papirnyk, I. (2018). *Homeschooling: How Home Education Takes Place in Ukraine*. <https://zaxid.net/projects/homeschooling/> [in Ukrainian].
- Akhnovska, I.O. (2018). Institutional Support for the Development of Family Education in Ukraine. *Market Infrastructure*, 22, 141–145. http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/22_2018_ukr/25.pdf [in Ukrainian].
- Family Learning Form*. (n.d.). <https://osvitoria.media/opinions/dystantsijna-simejna-chy-eksternat-yaku-formu-navchannya-obraty/> [in Ukrainian].
- Yelnykova, O. (2015). *Home Learning as an Alternative Form of General Secondary Education*. <http://education-ua.org/ua/articles/361-domashnavchannya-yak-alternativna-forma-zagalnoji-serednoji-osviti> [in Ukrainian].

Oksana Matviichuk,

Candidate of Pedagogical Sciences

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-8555-3645

e-mail: osvita-teka@ukr.net

Natalia Petroshchuk,

Associate Professor, Department of Historical
and Civic Education, Institute Advanced Training, Borys
Hrinchenko University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-0906-0603

e-mail: n.petroshchuk@kubg.edu.ua

CURRENT ISSUES AND DEVELOPMENT TRENDS OF HOME EDUCATION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION

Abstract. Current issues and trends in the development of home education in Ukraine in the context of digitalization of education are highlighted. It has been established that in modern Ukrainian realities there is a rather rapid process of approval of the form of home education at the legislative level and public perception. An analysis of the literature on this problem was made, research was singled out (M. Denysenko, Yu. Petrushko, Zh. Vykhrystenko, S. Seminoh, L. Ruban, I. Mytsyshyn, S. Shumaieva, A. Leshchenko, Yu. Dmytriv, G. Sakarska), the significant interest of the mass media in this topic is indicated. The article focuses on issues of scientific and methodological support for the digitization of education, and emphasizes the role of scientists of the National Academy of Sciences in the study of this topic. The advantages and disadvantages of home education are clarified. A survey of parents and teachers about the attitude to homeschooling was conducted. The possibilities of home education are demonstrated, taking into account the approaches of digitalization of education. The influence of the digital transformation of education on the personalization of education and the expansion of educational opportunities is singled out. Prospective ways of development of home education in Ukraine in the conditions of digitalization of education are outlined.

Keywords: home education, homeschooling, digitalization of education, parents, teachers.